

Miljödepartementet
Naturmiljöenheten
m.remissvar@regeringskansliet.se
m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

Diarienummer
M2021/00463

Datum
2022-01-25

Remissvar gällande förslagen till regeringen i Miljömålrådets årsrapport 2021 (ärendenummer NV-02027-15)

BirdLife Sverige har av Miljödepartementet fått möjlighet till yttrande över förslag som Miljömålsrådet presenterat för regeringen. Förslagen är inom tre programområden; *Staten går före*, *Insatser för grön infrastruktur* och *Samverkansåtgärden Miljökompensation*. Föreningens ståndpunkter anges nedan under förslagen inom respektive rubricerat programområde.

Staten går före

Miljömålsrådet lämnar följande förslag till regeringen:

1. Etappmål för statliga myndigheter om att minska utsläppen av koldioxid från tjänsteresor med minst 50 procent till 2030 från år 2019.
2. Regeringsuppdrag om beställarnätverk för tjänsteresor så offentliga beställare kan driva utveckling och skapa efterfrågan på lösningar som minskar utsläppen från resor.

Vilka specifika krav som bör/ska ställas i detta sammanhang ligger utanför BirdLife Sveriges expertområde. Föreningen konstaterar emellertid att förslagen verkar rimliga och bekräftar nödvändigheten av att utsläpp från tjänsteresor minskar drastiskt. I detta avseende kan ju faktiskt Corona-pandemins konsekvenser medföra förbättrade möjligheter till minskat resande och därmed minskade utsläpp.

Ett beställarnätverk för tjänsteresor enligt Miljömålsrådets förslag förefaller vara ett klokt och effektivt sätt att minska utsläppen från tjänsteresor, men sannolikt av betydligt större betydelse för att påverka en stor del av resebranschen.

Insatser för grön infrastruktur

Miljömålsrådet lämnar följande förslag till regeringen:

1. Etappmål om hyggesfritt skogsbruk.
2. Etappmål om ekologisk funktionalitet i slättbygd.
3. Etappmål om restaurerad eller återskapad grön infrastruktur i anslutning till bebyggelse, Natura 2000-områden och värdetrakter.
4. Etappmål om hur grön infrastruktur ska beaktas i beslut och planer som rör mark- och vattenanvändning.
5. Regeringsuppdrag till Trafikverket om ekonomiskt stöd till enskilda väghållare för att stärka viktiga värden för grön infrastruktur.

Etappmål om hyggesfritt skogsbruk

Kalhyggesbruket är det enskilt största hotet mot skogens biologiska mångfald (och medför samtidigt betydande läckage av växthusgaser och tungmetaller). Kalhyggesbruket har varit ekonomiskt framgångsrikt genom att virkesförrådet stadigt ökat, men ekologiskt förödande genom att förutsättningarna för ett rikt och varierat liv i skogen stadigt har minskat. Äldre, flerskiktade, varierade och bitvis glesa skogar har avverkats och ersatts av planteringar, ofta av förädlade trädsorter. Skogarna har blivit yngre, tätare och mycket mer

monotona. Hyggesfritt skogsbruk, som resulterar i orubbad mark- och trädkontinuitet samt flerskiktade skogar, skulle kunna lindra de strukturella brister som kalhyggesbruket skapat.

Miljömålsrådet tar i årsrapporten för 2021 upp exempel på arter och organismgrupper som gynnas av hyggesfria metoder (och så har även Skogsstyrelsen gjort¹); bl.a. mykorrhizasvampar, mossor knutna till äldre skog, hänglavar och barklevande lavar samt diverse kärlväxter (däribland skogslevande orkidéer) och fåglar. Vi återger följande citat från rapporten:

- *"Höga naturvärden i det boreala skogslandskapet är i hög grad knutna till skog med kontinuitetsvärden. Till följd av trakthyggesbruket har svårspidda arter som är beroende av lång skoglig kontinuitet missgynnats och flera är därför hotade i dagens skogslandskap."*
- *"Sju av skogens ekosystemtjänster hade vid den senaste bedömningen en otillräcklig status. Detta innebär att dessa ekosystemtjänster kräver omedelbar uppmärksamhet, utvidgat skydd och/eller försiktig förvaltning. Ekosystemtjänster med otillräcklig status finns främst bland de reglerande och stödjande tjänsterna, men även enstaka bland de försörjande ekosystemtjänsterna. Flera av dessa ekosystemtjänster bedöms påverkas positivt av en ökad andel hyggesfritt brukande i skogslandskapet."*
- *"Användning av hyggesfria skogsbruksmetoder har potential att bidra med värdefulla livsmiljöer, öka den gröna infrastrukturens funktionalitet, öka konnektiviteten och förstärka värdekärnors funktion i landskapet, samtidigt som virkesproduktion bedrivs."*
- *"Hyggesfritt skogsbruk är en skogsbruksmetod som genom olika anpassningar samtidigt bidrar till andra värden. Hyggesfritt skogsbruk har därmed potential att lösa flera mål- eller intressekonflikter som kan uppstå mellan virkesproduktion och andra samhällsmål/intressen och är en åtgärd som är positivt för biologisk mångfald, bredden av ekosystemtjänster och för grön infrastruktur i landskapet."*
- *"Hyggesfria metoder har möjlighet att gynna friluftsliv, rekreation, biologisk mångfald, renskötsel och kulturmiljövärden. De kan också ge fördelar inom områden som mark och vatten genom att exempelvis minska läckage av metylkvicksilver."*
- *"Skogens kvalitativa livsmiljöer för hotade arter ska öka och en större bredd av ekosystemtjänster gynnas i virkesproducerande bestånd, genom att till år 2023 öka andelen hyggesfritt skogsbruk och på så vis stärka den gröna infrastrukturen."*

BirdLife Sverige delar till fullo Miljömålsrådets ställningstaganden och anser att regeringen skyndsamt måste tillse att ett ambitiöst och kvantifierat etappmål om hyggesfritt skogsbruk inrättas. Ett syfte med att införa ett kvantifierat etappmål är att kunna följa upp de mål som är uppsatta för hyggesfritt skogsbruk inom miljömålssystemet, d.v.s. att stärka de ekosystemtjänster som hyggesfritt skogsbruk medför jämfört med kalhyggesbruk. Här har regeringen ett stort ansvar, men också stora möjligheter att med hjälp av statliga Sveaskog verkligen "gå före" inom detta oerhört viktiga område! Ett förslag från vår sida är att ge Sveaskog uppdraget att (inledningsvis) bedriva hyggesfritt skogsbruk på 20 % av bolagets innehav. BirdLife Sverige ställer sig även bakom Miljömålsrådets förslag till regeringen att utforma ett stimulansbidrag som kan erbjudas markägare som vill använda hyggesfria metoder och har skog som lämpar sig för dessa.

¹ Bengtsson L & Rosell S. *Hyggesfritt skogsbruk*. Skogsstyrelsen, 2012. <https://docplayer.se/11897178-Hyggesfritt-skogsbruk.html>

Etappmål om ekologisk funktionalitet i slättbygd

Jordbrukslandskapets fåglar är den grupp som det går allra sämst för, såväl i Sverige som i övriga Europa². På senare tid har en del negativa trender brutits eller stannat av, men den ekologiska funktionaliteten i slättbygder är långt ifrån att "väsentligen ha förbättrats till 2027". BirdLife Sverige bifaller Miljömålsrådets mening att betesmarker, våtmarker och småbiotoper bättre måste bevaras och skötas så att de bidrar till att stärka biologisk mångfald och grön infrastruktur samt att betesmarker, våtmarker och småbiotoper också måste restaureras, återskapas och nyanläggas på platser där de bidrar till att stärka grön infrastruktur.

Vi ställer oss även bakom följande citat från rapporten: "Stärkt ekologisk funktionalitet genom fler och bättre skötta betesmarker, våtmarker och småbiotoper ökar ekosystemens resiliens/motståndskraft i ett förändrat klimat. Åtgärderna behöver också utföras i tillräcklig omfattning för att ge önskad effekt. Riktvärden är att antalet temporära småbiotoper har fördubblats och arealen betesmark med miljöersättning eller motsvarande har ökat med minst 2 000 hektar, samt att arealen våtmark har ökat med 5 000 hektar, jämfört med år 2020."

Ett stort ansvar vilar på regeringen (och EU), bl.a. eftersom det är mycket tydligt att det stöd som ges till jordbruket i mycket högre grad än idag måste användas till att förbättra jordbruksbygdernas biotoper så att vi får ett mer levande landskap. Med den nya rättspraxis som följer av EU-domstolens avgörande i de förenade målen C-473/19 och 474/19 *Skydda skogen* (2021-03-04) måste Sverige lägga mer fokus på just ekologisk funktionalitet för såväl enskilda arter som hela ekosystem. Ett tydligt och ambitiöst etappmål blir från regeringens sida en viktig signal och motivation för både myndigheter och näringsliv att jobba med dessa frågor. **BirdLife Sverige tillstyrker således förslaget att införa ett etappmål om ekologisk funktionalitet i slättbygd.**

Etappmål om restaurerad eller återskapad grön infrastruktur i anslutning till bebyggelse, Natura 2000-områden och värdestrakter

BirdLife Sverige delar Miljömålsrådets uppfattning att Natura 2000-områden samt utpekade värdestrakter i länsstyrelsernas regionala handlingsplaner för grön infrastruktur har särskilt stora värden för den biologiska mångfalden. Det är därmed också lämpligt att åtgärder prioriteras runt dessa områden, även om den biologiska mångfalden förvisso inte direkt bryr sig om på exakt vilka ytor den bereds plats att existera. Det handlar snarare om att det i anslutning till Natura 2000-områden och utpekade värdestrakter är såväl kostnadseffektivt som lättare att uppnå de värden och syften som eftersträvas i form av biologisk mångfald och grön infrastruktur. **Regeringen bör prioritera fokus på restaurering och återskapande av grön infrastruktur i anslutning till Natura 2000-områden och värdestrakter**, t.ex. genom att underlätta för och vägleda markägare så att de kan få ekonomisk ersättning för detta (såväl nationell finansiering som stöd från EU-fonder). BirdLife Sverige anser dock inte att detta nödvändigtvis måste ske genom ett specifikt etappmål.

Etappmål om hur grön infrastruktur ska beaktas i beslut och planer som rör mark- och vattenanvändning

Med tanke på hur viktigt och väletablerat begreppet grön infrastruktur har blivit under de senaste åren så måste det anses fullständigt självklart att regeringen inför ett etappmål om att "*påverkan på den gröna infrastrukturens funktionalitet ska beaktas i beslut och planer gällande mark- och vattenanvändning, så att biologisk mångfald stärks och förvaltas långsiktigt hållbart*". Miljömålsrådets konstaterande att det "*i enskilda beslut och planer om mark- och vattenanvändning i dagsläget sällan eller aldrig tas hänsyn till hur olika åtgärder påverkar biologisk mångfald och ekosystemtjänster i ett landskapsperspektiv*" måste ses som ett underbetyg till hur regeringen implementerat arbetet med grön infrastruktur gentemot myndigheter, kommuner, regioner med flera. **BirdLife Sverige tillstyrker definitivt förslaget om etappmål för att grön infrastruktur ska beaktas i beslut och planer som rör mark- och vattenanvändning.**

² Sveriges fåglar 2021. BirdLife Sverige, 2022. https://cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/2022/01/Sverigesfaglar_2021.pdf

Regeringsuppdrag till Trafikverket om ekonomiskt stöd till enskilda väghållare för att stärka viktiga värden för grön infrastruktur

Med anledning av att enskilda vägar med statligt bidrag omfattar ca 20 procent av vägnätet och berör ca 24 000 väghållare så innebär befintligt ekonomiskt stödsystem uppenbarligen en mycket stor potential att stärka grön infrastruktur. BirdLife Sverige delar vidare Miljömålsrådets inställning att ett sådant verktyg även skulle förbättra och effektivisera arbetet med att stärka grön infrastruktur i hela landskapet på ett kostnadseffektivt sätt. **BirdLife Sverige tillstyrker därmed förslaget om ett regeringsuppdrag till Trafikverket om ekonomiskt stöd till enskilda väghållare för att stärka viktiga värden för grön infrastruktur.**

Samverkansätgärden Miljökompensation

Miljömålsrådet lämnar följande förslag till regeringen:

1. Regeringen ger Trafikverket mandat att teckna naturvårdsavtal.
2. Regeringen ger möjlighet att överlåta förvaltning av naturvårdsavtal inom staten, från Trafikverket till Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

Det är oomtvistligt att vi människor som enskild art är skuld till många av de omfattande hot som råder mot den biodiversitet som vi själva tillhör och delar den här planeten med. Följaktligen måste det anses fullständigt rimligt att vi som samhälle bidrar till vad som ofta benämns som miljökompensation, i synnerhet i de sammanhang där en specifik verksamhet medför uppenbart negativa konsekvenser för naturmiljöer där verksamheten bedrivs. Ett tydligt exempel är infrastruktursatsningar, där miljökompensation i form av naturvårdsavtal som bidrar till en ökad biologisk mångfald och starkare grön infrastruktur definitivt bör kunna räknas som en del av själva infrastrukturutbyggnaden. Trafikverket bör alltså få samma möjlighet som Skogsstyrelsen, länsstyrelserna och Naturvårdsverket att nyttja denna avtalsform. **BirdLife Sverige anser således att regeringen bör ge Trafikverket mandat att teckna naturvårdsavtal.**

Föreningen delar vidare Miljömålsrådets bedömning att Naturvårdsverket och länsstyrelserna är de lämpligaste myndigheterna att förvalta upprättade naturvårdsavtal. **Regeringen bör därför även göra det möjligt att överlåta förvaltning av naturvårdsavtal från Trafikverket till Naturvårdsverket och länsstyrelserna.**

För BirdLife Sverige,

Daniel Bengtsson
Fågelskyddsansvarig
BirdLife Sverige
Tel. 070 515 45 33
E-post: daniel.bengtsson@birdlife.se

Lotta Berg
Ordförande
BirdLife Sverige
Tel. 070 881 28 14
E-post: lotta.berg@birdlife.se